

ΝΙΚΟΣ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

...Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ Ο ΜΟΝΟΣ ΤΡΟΠΟΣ....

...Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ Ο ΜΟΝΟΣ ΤΡΟΠΟΣ.....

.....Είν' η αγάπη:
η αγάπη
που τη νύχτα παγιδεύει
χύνει τ'αστέρια όλα
στον κόρφο τον κρυφό
που διώχνει μακριά
τα βότσαλα(τα ξερά ξύλα)
μη βρεις ποτέ
το δρόμο μακρινό.....

ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 1^{ΟΥ} ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΛΑΥΡΙΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΈΤΟΣ 2008-2009

ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ:

ΣΟΥΛΙΩΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ Γ3

ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ Γ2

ΧΟΥΒΑΡΔΑ ΈΛΕΝΑ Γ4

ΧΟΥΒΑΡΔΑ ΜΑΡΙΑ Γ4

Η εργασία έγινε με αφορμή την έκθεση- αφιέρωμα για τον Νίκο Εγγονόπουλο σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο βιβλίου, Ε.ΚΕ.ΒΙ.

Μάρτιος 2009

Η ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΤΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΗ

Αυτοπροσωπογραφία, 1935

Ο Νίκος Εγγονόπουλος υπηρέτησε πιστά και την ποίηση και τη ζωγραφική. Στο έργο του οι τέχνες αυτές συνυπάρχουν αξεδιάλυτα και χρειάζεται να προικιστεί ένας καλλιτέχνης με σπάνιο ταλέντο, έτσι ώστε να κατορθώσει να εκφραστεί συγχρόνως και στα δύο αυτά είδη, του σχεδίου και των χρωμάτων, της γλώσσας και του έμμετρου λόγου.

Τα πολυσήμαντα μηνύματα αυτού του πρωτοπόρου ποιητή μας ταξιδεύουν από την Αρχαιότητα, το

Βυζάντιο, την Τουρκοκρατία ως τη Μετεμφυλιακή Περίοδο και μας φτάνουν άλλοτε μέσω μιας τρυφερής διεισδυτικής ματιάς και άλλοτε με ένα ρυθμό καταϊγιστικό.

Βαθύτατα πνευματικός άνθρωπος ο Νίκος Εγγονόπουλος μας κληρονόμησε ένα διαχρονικό έργο μιας αποκλειστικά δικής του ατμόσφαιρας. Το έργο του Εγγονόπουλου αντιμετώπισε αρνητικές που έφτασαν τα όρια εμπαιγμού και της κατασυκοφάντησης. Στάθηκε, όμως ακλόνητος στην κακότητα και την επιπόλαια άγνοια παρ' όλη την πίκρα που ένοιωσε.

Αρκεί, ωστόσο, ο λόγος ενός άλλου μεγάλου, για να αποκαταστήσει μian αλήθεια, που δεν μπορεί ν' αγνοηθεί. Γράφει ο Ανδρέας Εμπειρίκος:

« Νικόλαε Εγγονόπουλε, η ώρα της δόξης σου έφτασε προ πολλού και είναι στραβοί ή κακόπιστοι όσοι ακόμη δεν το βλέπουν. Πόσοι μικροί και τιποτένιοι δίπλα σου, όσοι με σάλιο ξεφυλλίζουνε τα εγχειρίδια, τους οδηγούς και τους ποικιλώνυμους θεωρίας, για να βρουν όπλα και επιχειρήματα για να πολεμήσουν.....»

Δάσκαλοί του ο Ανδρέας Ξυγγόπουλος και ο Φώτης Κόντογλου που θα τον μύσουν στη βυζαντινή ζωγραφική, δάσκαλός του, επίσης, ο Κωνσταντίνος Παρθένης. Ο Εγγονόπουλος θα αναφέρεται σ' αυτούς με θαυμασμό. Φίλοι του, για τους οποίους μιλά πάντα με υπερηφάνεια, πρώτα ο Ανδρέας Εμπειρίκος, μετά ο Γεώργιος Ντε Κήρυκο.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Σύνθεσις από την Επανάσταση, 1939

1907

21 Οκτωβρίου

Γέννηση του Νίκου Εγγονόπουλου στην Αθήνα, δεύτερος γιος του Παναγιώτη και της Ερριέττης.

1914

Καλοκαίρι

Ταξίδι στην Κωνσταντινούπολη. Η οικογένεια εγκαθίσταται αναγκαστικά εκεί μετά την κήρυξη του πολέμου.

1923-1927

Ο Νίκος Εγγονόπουλος γράφεται εσωτερικός σε Λύκειο στο Παρίσι. Τις αργίες μένει στο σπίτι του θείου του ιατρού Λιάμπη.

1927 (Νοέμβριος) - 1928 (Ιούλιος)

Υπηρετεί τη θητεία του ως στρατιώτης ακροβολιστής στο 1ο Σύνταγμα Πεζικού.

1928-1930

Εργάζεται ως μεταφραστής σε Τράπεζα και ως γραφέας στο Πανεπιστήμιο. Παράλληλα πηγαίνει στο νυχτερινό Γυμνάσιο του Ψυρρή για να αποκτήσει και ελληνικό Απολυτήριο.

1930 (Οκτώβριος) - 1933 (Μάρτιος)

Εργάζεται ως ημερομίσθιος σχεδιαστής στη Διεύθυνση Σχεδίων Πόλεων του Υπουργείου Δημοσίων Έργων.

1932

Γράφεται στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών και γίνεται μαθητής του Κωνσταντίνου Παρθένη. Παράλληλα φοιτά στο εργαστήριο του Φώτη Κόντογλου όπου ένα χρόνο πριν είχε ξεκινήσει ο Γιάννης Τσαρούχης. Οι δύο μαθητές θα βοηθήσουν τον Κόντογλου στις τοιχογραφίες του σπιτιού του.

1934

«Εγγονόπουλος Ξαναριώτης», πορτρέτο «δια χειρός Φωτίου Κόντογλου». (Αυγό σε ξύλο 25,5 x 20 εκ. Συλλογή Ρ. Κοψίδη).

Μαΐος

Ο ποιητής και η μούσα του, 1940

Διορίζεται στην Τοπογραφική Υπηρεσία του Υπουργείου Δημοσίων Έργων ως ημερομίσθιος υπάλληλος. Μετά έξι χρόνια ακριβώς, τον Μαΐο του 1940, μονιμοποιείται (Σχεδιαστής Α΄ Τάξεως).

1937

Πεθαίνει ο πατέρας του στην Κωνσταντινούπολη.

1938

Ιανουάριος

[Οι «ακαδημαϊκοί και η Τέχνη»] απάντηση σε έρευνα του περ. Νεοελληνική Λογοτεχνία (τεύχος 3). Ο Νίκος Εγγονόπουλος παρουσιάζει για πρώτη φορά έργα του, τέμπερες σε χαρτί που εικονίζουν παλιά σπίτια πόλεων της Δ. Μακεδονίας, στην Έκθεση «Τέχνη της Νεοελληνικής Παραδόσεως», οργανωμένη από το σύλλογο «Ελληνική Λαϊκή Τέχνη» στην Αίθουσα Στρατηγοπούλου. Συνεργάζεται ακόμη στις μακέτες των αρχοντικών που κατασκευάζει Δ. Πικιώνης με χορηγία του Υφυπουργού Τουρισμού.

Φεβρουάριος

Μεταφράζει ποιήματα του Tristan Tzara που δημοσιεύονται στο τεύχος Υπερ(ρ)εαλισμός Α'.

[Τα ίδια ποιήματα αναδημοσιεύονται στο βιβλίο Tristan Tzara, Υπερρεαλισμός και μεταπόλεμος, «Ύψιλον/βιβλία», 1979].

Τελειώνει τις εργαστηριακές σπουδές στη Σχολή του. (Το δίπλωμα θα το πάρει αρκετά χρόνια μετά, τον Ιανουάριο του 1956].

Δημοσιεύει τρία ποιήματα - Εκεί, Ο μυστικός ποιητής, Νυκτερινή Μαρία - στο περ. Ο Κύκλος (τεύχος 4) του Απόστολου Μελαχρινού.

Ιούνιος

Τυπώνεται η πρώτη ποιητική του συλλογή: Μην ομιλείτε εις τον οδηγόν / 1938 / «Κύκλος» / Αθήναι. 8ο, σελ.64. «Τυπώθηκε στις Αθήνας τον Ιούνιο του 1938 στα τυπογραφεία του «Κύκλου».

Σχεδιάζει τα σκηνικά και τα κουστούμια για το έργο του Πλαύτου Μέναιχμοι (Θέατρο Κοτοπούλη, Σκηνοθεσία Γ. Σαραντίδης).

Δεκέμβριος

Τυπώνεται το βιβλίο: Απόστολου Μελαχρινού / Απολλώνιος / με εικόνες του ζωγράφου Νίκου Εγγονόπουλου / έκδοση «Κύκλου» / Αθήνα 1938.

1939

Σεπτέμβριος

Τυπώνεται η συλλογή ποιημάτων του: Τα Κλειδοκύμβαλα της Σιωπής / Αθήναι / «Ιππαλεκτρυών» / 1939. 8ο, σελ.98.

Νοέμβριος

Πρώτη ατομική έκθεση ζωγραφικής στο σπίτι του Νίκου Καλαμάρη (Κριεζώτου και Ελευθ. Βενιζέλου).

Κυκλοφορεί το Λεύκωμα Ελληνικής Μόδας με εξώφυλλο και σχέδια του Νίκου Εγγονόπουλου.

Κατασκευάζει μετάλλιο για λογαριασμό του Υπουργείου Τύπου και Τουρισμού.

Σχεδιάζει τα σκηνικά και τα κουστούμια για την Ηλέκτρα του Σοφοκλή (Θέατρο Κοτοπούλη. Σκηνοθεσία Κάρολου Κουν).

Συμμετέχει σε ομαδική έκθεση Ελλήνων καλλιτεχνών στην Ν.Υόρκη.

1941

Ιανουάριος

Επιστρατεύεται για το Αλβανικό μέτωπο.

1942

Συμμετέχει στην «Επαγγελματική» έκθεση ζωγραφικής του Ζαππείου. Το ίδιο και τον επόμενο χρόνο(1943).

Ο σύλλογος «Ελληνική Λαϊκή Τέχνη» αναθέτει στους αρχιτέκτονες Ν.

Αργυρόπουλο κα Αλ. Παπαγεωργίου καθώς και στον Νίκο Εγγονόπουλο να σχεδιάσουν παλιά σπίτια της Αθήνας.

Γράφει το Μπολιβάρ, ένα ελληνικό ποίημα.

1944

Μάρτιος

Δημοσιεύει «Επτά ποιήματα» στο περ. Τα Νέα Γράμματα (χρ.Ζ' τεύχος2).

Σεπτέμβριος

Τυπώνεται σε βιβλίο ο Μπολιβάρ / «Ίκαρος», Αθήνα 1944.

1945

Άνοιξη

Τρεις γλύπτες, 1939

Δημοσιεύει τρία ποιήματα στο περ. Τετράδιο (τεύχος 1ο)

Μάιος

Αποσπάται από το Υπουργείο Δημοσίων Έργων στο Ε. Μ. Πολυτεχνείο ως

βοηθός στην έδρα Διακοσμητικής και Ελευθέρου Σχεδίου του Δ. Πικιώνη.
Στη θέση αυτή θα παραμείνει, με συνεχείς ανανεώσεις της απόσπασης, ως το 1956.

Ιούλιος

Δημοσιεύει επτά ποιήματα από την «Επιστροφή των πουλιών» στο περ. Τα Νέα Γράμματα (χρ. Ζ', τεύχος 5-6).

Σεπτέμβριος

Γράφει το ποίημα Πικασσό ποιητής και το άρθρο Ο Πικασσό ποιητής (όπου και μεταφράσεις ποιημάτων του Πικασσό) για το περ. Τετράδιο (τεύχος 2ο). Σχεδιάζει τα σκηνικά και τα κουστούμια για το έργο Καποδίστριας Ν. Καζαντζάκη (Εθνικό Θέατρο. Σκηνοθεσία Σωκράτη Καραντίνου).

Δεκέμβριος

Κυκλοφορεί το περ. Τετράδιο με εξώφυλλο Νίκου Εγγονόπουλου και το κείμενο του Ανδρέα Εμπειρίκου «Νικόλαος Εγγονόπουλος ή το θαύμα του Ελμπασάν και του Βοσπόρου» (τεύχος 3ο).

1946

Μάιος

Τυπώνεται η ποιητική του συλλογή: Η / Επιστροφή των Πουλιών / «Ίκαρος» / 1946.

1948

Ιανουάριος

Συμμετέχει με κείμενο του στο «Αφιέρωμα των ελλήνων ποιητών στον ποιητή Απόστολο Μελαχρινό για τα 40 χρόνια των Παραλλαγών του» που εκδίδει το περ. Ο κύκλος.

Δεκέμβριος

Τυπώνεται η συλλογή του: Έλευσις / «Ίκαρος» / 1948.

Πίνακες του Νίκου Εγγονόπουλου από την Καστοριά («Σπίτι Πηχεών») και την Ζαγορά («Το Σχολείο του Ρήγα») τυπώνονται στα λευκώματα της σειράς «Πινακοθήκη της Τέχνης του Ελληνικού Λαού. Α' Αρχιτεκτονική των κοσμικών μνημείων», Τεύχος 1. Αρχοντικά της Καστοριάς. Αθήνα 1948 και Τεύχος 2. Σπίτια της Ζαγοράς Πηλίου. Αθήνα 1949, που εκδίδονται απο το σύλλογο «Ελληνική Λαϊκή Τέχνη».

1949

Συμμετέχει στην Πανελλήνια Έκθεση του Ζαππείου (το ίδιο τις χρονιές 1952, 1957, 1963, 1965, 1967, 1971, 1973 και 1975).

Συμμετέχει στην Ιδρυση του καλλιτεχνικού ομίλου «Αρμός» που έχει σκοπό την προώθηση μιας σύγχρονης αισθητικής κίνησης στην Ελλάδα (άλλα μέλη είναι ο Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας, ο Γ. Τσαρούχης, ο Γ. Μόραλης, ο Ν. Νικολάου, η Ναταλία Μελά, ο Π. Τέτσης, ο Γ. Μαυροΐδης). Εκθέτει έργα του με τον «Αρμό» τον ίδιο χρόνο, το 1950 (Αθήνα και Θεσσαλονίκη) και το 1952. Πίνακες του παρουσιάζονται και στο Ελληνικό Περίπτερο της Παγκοσμίου Εκθέσεως της Νέας Υόρκης.

Σεπτέμβριος

Δουλεύει στο Υπουργείο Οικισμού και Ανοικοδομήσεως με την ομάδα αρχιτεκτόνων του Δ. Πικιώνη για τον σχεδιασμό νέων κτιρίων στις καταστραμμένες περιοχές (Πειραιάς κ.α.).

Σχεδιάζει τη μακέτα της Πανελληνίου Εκθέσεως Λαϊκής Βιοτεχνίας και Χειροτεχνίας.

1950

Μάρτιος

Γάμος με τη Νέλη Ανδρικοπούλου.

1951

Συμμετέχει σε ομαδική έκθεση σκηνικών Θεάτρου στο Όσλο (και στις παρόμοιες του Διεθνούς Ινστιτούτου Θεάτρου (Ι.Τ.Ι) Αθηνών το 1957 και το 1962, όπως επίσης του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών το Δεκέμβριο του 1959).

Συμμετέχει στην έκθεση της Διεθνούς Ένωσης Αρχιτεκτόνων (U.I.A.) Αθηνών (το ίδιο και το 1954).

Γέννηση του γιου του Πάνου.

1952

Σχεδιάζει τα σκηνικά και τα κουστούμια για το έργο του Γκολντόνι Ο καλόκαρδος γκρινιάρης (Εθνικό Θέατρο. Σκηνοθεσία Σωκρ. Καραντινού).

Συμμετέχει στην αγιογράφηση της εκκλησίας του Αγ. Σπυρίδωνα στη Νέα Υόρκη (που έχει αναλάβει ο Φ. Κόντογλου). Ο Νίκος Εγγονόπουλος κάνει τις εικόνες του Δωδεκαόρτου και του τέμπλου.

1953

Συμμετέχει σε ομαδική έκθεση Ελλήνων ζωγράφων στη Ρώμη και στην Οττάβα (η έκθεση συνεχίζεται στο Έντμοντον, το Τορόντο, το Βανκούβερ το 1954 και το Σάο Πάολο το 1955).

1954

Δημοσιεύει το ποίημα «Ο Ατλαντικός» στο περ. Αγγλοελληνική Επιθεώρηση (τόμος ΣΤ', τεύχος 3ο, Χειμώνας '53-'54) μαζί με μία ελαιογραφία [Ιάσων].

Φεβρουάριος

Ανάτυπο: Ο Ατλαντικός / Αθήνα 1954

Καλοκαίρι

Εκπροσωπεί την Ελλάδα στην 27η Διεθνή Έκθεση Biennale της Βενετίας με 72 έργα του. [Κατάλογος La Biennale di Venezia (XXVII), Grecia, Nicos Engonopoulos, «Lombroso» Venezia, 1954 με εισαγωγή του R. Paluchini και ένα κείμενο του D.E. Evangelides].

Διαφημιστική μακέτα για το περ. Ο Ταχυδρόμος.

Βγαίνει το διαζύγιο του με τη Νέλη Ανδρικοπούλου. 1956 (Μαίος) [«Σημεία επαφής της Μοντέρνας Τέχνης με το ιδεώδες της Ελληνικής Τέχνης»] απάντηση σε έρευνα του περ. Ζυγός (τεύχος 7).

Ιούνιος

Εκλέγεται μόνιμος επιμελητής του Ε. Μ. Πολυτεχνείου (Εισηγητές είναι ο Δ. Πικιώνης και Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας). Διορίζεται στην έδρα Διακοσμητικής και Ελευθέρου Σχεδίου. Παραιτείται οριστικά από το Υπουργείο Δημοσίων Έργων.

1957

Απρίλιος

Τυπώνεται η νέα ποιητική συλλογή: Εν Ανθρῳ Ἑλληνι Λόγω / «Ίκαρος» / 1957.

Μάιος

Διορίζεται επιμελητής στην έδρα Γενικής Ιστορίας της Τέχνης (καθηγητής Δημήτρης Ευαγγελίδης).

Συμμετέχει σε ομαδική έκθεση ζωγραφικής στη Θεσσαλονίκη. Όμοια το 1966 και το 1973 (Αίθουσα «Τέχνη»).

Σχεδιάζει τα σκηνικά και τα κουστούμια για τις παραστάσεις Κόρη, Μορφές μιας γυναίκας, Μήδεια και Ρίγκ και Τρομπέττα του «Ελληνικού Χοροδράματος», της Ραλλούς Μάνου.

Νοέμβριος

Μακέτα για το τουριστικό φυλλάδιο του ΕΟΤ: Αίγινα. Το ξενοδοχείο του χωριού.

1958

Δεκέμβριος

Παίρνει το Πρώτο Βραβείο Ποιήσεως του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας για την τελευταία του συλλογή.

1959

Συμμετέχει στην ομαδική έκθεση του «Ζυγού».

Σχεδιάζει τα σκηνικά και τα κουστούμια για το έργο του Ευριπίδη Ίων και του Αισχύλου Προμηθέας Δεσμώτης («Θυμελικός Θίασος» του Λίνου Καρζή).

1960

Δεύτερος γάμος του Νίκου Εγγονόπουλου με την Ελένη Τσιόκου.

Μαΐος

Διορίζεται επιμελητής στο Εργαστήριο Προπλασμάτων (Διευθυντής ο καθηγητής Κ. Μπίρης).

Αύγουστος

1 Σύνθεσις με τον Ερμή

Ταξίδι στην Ελβετία, Γερμανία και Αυστρία.

1961

Γέννηση της κόρης του Ερριέττης.

Αύγουστος

Ένα κείμενο για τον Φουτουρισμό στο περ. Ζυγός (τεύχος 68-69).

«Η αρχιτεκτονική των Αθηνών της σήμερα», στο περ. Τεχνική Επιθεώρησης (τεύχος 5).

«Το χορόδραμα» και [«Η μεταφορά των ελληνικών φορεμάτων, πάνω στη σκηνή»]. Δύο κείμενα στον τόμο Ελληνικό Χορόδραμα.

1962

Μάρτιος

Το ποίημα «Η εικόν» στο περ. Πνευματική Κύπρος.

Ιούνιος

[«Για το ενιαίο Πνευματικό Κέντρο»] απάντηση στο περ. Ζυγός (τεύχος 78-79).

Σκηνικά και κουστούμια για το έργο του Μπερτολντ Μπρεχτ Το ρομάντζο της πεντάρας (Σκηνοθεσία Ν. Χατζίσκου), του Τζωρτζ Μπέρναρντ Σω Καίσαρ και Κλεοπάτρα (Σκην. Αλέξη Σολομού), και του Μολιέρου Ο αρχοντοχωριάτης (Κρατικό Θέατρο Β. Ελλάδος. Σκην. Σωκράτη Καραντινού).

Δεκέμβριος

Τυπώνεται σε νέα έκδοση, με σημειώσεις, το ποίημα: Μπολιβάρ / Δευτέρα έκδοσις / Με 8 έγχρωμους πίνακες / εκ1963

Φεβρουάριος

Ατομική έκθεση ζωγραφικής στο Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο. Στα εγκαίνια, ομιλία του με θέμα «Ελάχιστα τινά περί της γενέσεως του έργου μου».

«Ελάχιστα για το θαύμα του Κρητικού Θεάτρου», ένα κείμενο στο περ. Θέατρο, (τεύχος 7).

Μάρτιος

Η ομιλία που έκανε στα εγκαίνια της έκθεσής του στο Α.Τ.Ι. δημοσιεύεται με τον τίτλο «Διάλεξη» στο περ. Επιθεώρηση Τέχνης (τομ ΙΖ', τεύχος 99). Και σε ανάπτυπο «με 5 εικόνες εντός του κειμένου και 1 έγχρωμη εκτός κειμένου». Πτεθαίνει η μητέρα του στην Αθήνα.

Τοπίο Πειραιώς με άγαλμα, 1944

1964

Ιανουάριος

Συμμετέχει στην Αναμνηστική Έκθεση για τον Γ. Μπουζιάνη και τον Δ. Ευαγγελίδη.

Φεβρουάριος

Παραιτείται από το Ε. Μ. Πολυτεχνείο.

«Δύο μορφές ενός πίνακος και τρία ποιήματα για το θάνατο τριών ποιητών» στο περ. Πάλι (τεύχος 2-3).

Σχεδιάζει τα σκηνικά και τα κουστούμια για το έργο του Ευριπίδη Ιππόλυτος (Κρατικό Θέατρο Β. Ελλάδος. Σκην. Σωκρ. Καραντινού) Συμμετέχει σε ομαδική έκθεση Ελλήνων ζωγράφων στις Βρυξέλλες.

Νοέμβριος

Κυκλοφορεί ο δίσκος Ο Εγγονόπουλος διαβάζει Εγγονόπουλο από την εταιρεία «Διόνυσος».

1965

Σχεδιάζει τα σκηνικά και τα κουστούμια για το έργο του Αριστοφάνη Λυσιστράτη (Κρατικό Θέατρο Β. Ελλάδος. Σκην. Σωκρ. Καραντινού).

Ιούλιος

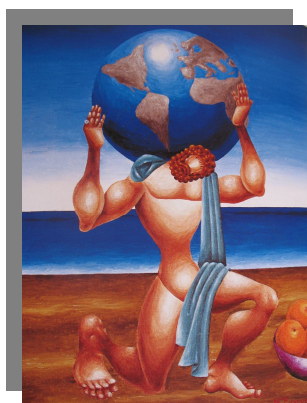
Δήλωση [«Για τη Δημοκρατία»] στο έκτακτο τεύχος του περ. Επιθεώρηση Τέχνης. τός κειμένου / Ίκαρος 11966

Τιμάται για το ζωγραφικό του έργο με το παράσημο Χρυσούς Σταυρός του Γεωργίου του Α'.

Ιούνιος

[«Για τον Άγγελο Σικελιανό»] στην εφημ. Τα Νέα (22/6).

Οκτώβριος

Ο Άτλας, 1981

Δεύτερη έκδοση από τον «Ίκαρο» των συλλογών *Μην ομιλείτε ει τον οδηγόν και Τα κλειδοκύμβαλα της σιωπής* σε ένα τόμο με σχόλια και σημείωμα αυτοβιογραφίας.

Δεκέμβριος

Δημοσιεύει στο περ. Πάλι (τεύχος 6) εννέα ποιήματα και δύο πίνακες.

1967

Οκτώβριος

Εκλέγεται έκτακτος μόνιμος καθηγητής του Ε. Μ. Πολυτεχνείου στην έδρα του Ελευθέρου Σχεδίου.

1968

Μαΐος

Γνώμη περί της «υποθέσεως Παρθένης» δημοσιευμένη στην εφημ. Έθνος (28/5).

Δεκέμβριος

Δημοσιεύει στο περ. Λωτός (τεύχος 3) τα ποιήματα «Σύντομος βιογραφία του ποιητού Κωνσταντίνου Καβάφη» και «Essai sur l' inegalite des races humaines».

Κυκλοφορεί ο δίσκος *Μπολιβάρ*, ένα ελληνικό ποίημα. Μια σύνθεση του Νίκου Μαμαγκάκη σε φόρμα λαϊκής καντάτας. Τραγούδι Γιώργος Ζωγράφος από την εταιρεία «Λύρα».

1969

Δημοσιεύεται το ποίημα «Των ιερών Εβραίων» στο περ. Φιλολογική Πρωτοχρονιά.

Απρίλιος

Εκλέγεται τακτικός καθηγητής στην έδρα του Ελευθέρου Σχεδίου και εντεταλμένος στην έδρα Γενικής Ιστορίας και Τέχνης.

Μαΐος

Δημοσιεύει στο περ. Λωτός (τεύχος 4-5) το ποίημα «Ου δύναται τις δυσί κυρίοις δουλεύειν».

Δεκέμβριος

Ένα κείμενο για τον Καραγκιόζη στο περ. Λωτός (τεύχος 6).

1971

Συμμετέχει στην έκθεση «Η Νεοελληνική Τέχνη διά το '21. Ζωγραφική - Γλυπτική - Χαρακτική» του Καλλιτεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας.

Φθινόπωρο

Δημοσιεύεται το ποίημα «Η μπαλλάντα του Ισιδώρου - Σιδερά Στέικοβιτς» στο περ. Προσανατολισμοί (τεύχος 7, Λάρισα).

Νοέμβριος

«Ο γλύπτης Θεόδωρος Βασιλείου», άρθρο στην εφημ. Το Βήμα (28/11).

Δεκέμβριος

Η Αργώ, 1948

Του απονέμεται το παράσημο Σταυρός του Ταξιάρχη του Φοίνικος.

1972

Τυπώνεται από τις εκδόσεις του Ε. Μ.

Πολυτεχνείου το λεύκωμα Ελληνικά Σπίτια με 18 έγχρωμους πίνακες [«ψυχογραφίες σπιτιών» όπως τους είχε άλλωτε χαρακτηρίσει ο Δ. Πικιώνης].

Τα ποιήματα «Η σημαία» και «Ένα όνειρο: η ζωή», στοιχειοθετούνται για το 6ο τεύχος του περ. Τραμ

που όμως διακόπτει τον Ιούνιο την έκδοσή του.

1973

Αύγουστος

Με την συμπλήρωση του ορίου ηλικίας, αποχωρεί από το Ε. Μ. Πολυτεχνείο. Το 1976 ονομάζεται ομότιμος καθηγητής του.

«Τα γκωλ-ποστ», «Το κουτί της Πανδώρας», «Η σημαία» τυπώνονται στον τόμο Χρονικό '73 (έκδοση της γκαλερί «Ωρα»).

1974

Ιανουάριος

«Η βυκάνη», ένα ποίημα στο περ. Ευθύνη (τεύχος 25).

1975

Φεβρουάριος

Ένα κείμενο για τους Τσαγγάρηδες στο περ. Ζυγός (τεύχος 12).

Ιούλιος

Απόψεις του [«Για τον Διονύσιο Σολωμό»] περ. Υδρία (τεύχος 16).

Οκτώβριος

Τρία ποιήματα στο περ. Σπείρα (τεύχος 3): «Ο Ορφεύς» (μαζί με τον ομότιτλο πίνακα), «Ένα όνειρο: η ζωή» και «Αλληλουχίες». Και σε

ανάτυπο.

Ένα κείμενο «Για τον Κόντογλου» στο συλλογικό τόμο Μνήμη Φ. Κόντογλου των εκδόσεων «Αστήρ».

Δεκέμβριος

«Περί ανέμων, υδάτων και άλλων», «Περί αμαδρυάδων» και «Μπερουτιανό» δημοσιεύονται στην ανθολογία Ποίηση '75 των Θ. Θ. Νιάρχου και Α. Φωστιέρη.

1976

Ιανουάριος

Τα ποιήματα «Περί Κροκοδείλου Κλαδά» και «Βιτσέντζος Κορνάρος» δημοσιεύονται στο περ. Η Νέα Ποίηση (τεύχος 7).

Τυπώνεται στο Παρίσι και σε μετάφραση Franchita Gonzalez Battle το «Bolivar, un poeme grec». Δίγλωσση έκδοση «Voix Francois Maspéro» σε 2.200 αντίτυπα.

Μάρτιος

«Ο Ανδρέας Εμπειρικός», ένα κείμενο στο αφιέρωμα του περ. Ηριδανός (τεύχος 4).

Κείμενο «Για τον Μάρκο Αυγέρη» στο «Αφιέρωμα» των εκδόσεων «Κέδρος».

Νοέμβριος

Έκθεση έργων ζωγραφικής του στην Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας της Σχολής Μωραΐτη.

Τα ποιήματα «Αναπροσαρμογή» και «Το ξάφνιασμα», μαζί με ένα πίνακα εκτός κειμένου, δημοσιεύονται στο περ. Τραμ (2η διαδρομή, τεύχος 3).

1977

Νοέμβριος

Τυπώνεται από τον «Ίκαρο» ο δεύτερος τόμος των Ποιημάτων του, με τις συλλογές: Μπολιβάρ, Η επιστροφή των πουλιών, Έλευσις, Ο Ατλαντικός, Εν ανθρωπώ Έλληνι λόγω.

Δεκέμβριος

«Διώνη», «Ένας κάπως ηλικιωμένος γενναίος στρατηγός» δημοσιεύονται στην ανθολογία Ποίηση '77 των Θ. Θ. Νιάρχου και Α. Φωστιέρη.

1978

Οκτώβριος

«Για τον Φώτη Κόντογλου». Κείμενο στο περ. Ζυγός (τεύχος 31).

Νοέμβριος

Τυπώνεται από τον «Ίκαρο» η ποιητική του συλλογή Στην κοιλάδα με τους ροδώνες, με είκοσι έγχρωμους πίνακες και ένα σχέδιο. «Είναι τα ποιήματα μιας εικοσαετίας, μαζί με μερικά άλλα». (Από τις «Σημειώσεις» του ίδιου).

1979

Του απονέμεται για δεύτερη φορά το Πρώτο Κρατικό Βραβείο Ποιήσεως. «Το Ηράκλειο Κρήτης και το Γ' Χριστιανικόν Παρθεναγωγείον», κείμενο στο βιβλίο Έλλη Αλεξίου. Μικρό αφιέρωμα. Εκδ. «Καστανιώτη».

1980

Νοέμβριος

Το κείμενο Ο Καραγκιόζης, ένα ελληνικό θέατρο σκιών, τυπώνεται σε βιβλίο από τις εκδόσεις «Υψιλον/βιβλία».

1981

Ιανουάριος

«Η Γιαβουκλού», ποίημα στο περ. Η λέξη, τεύχος 1(μικρό αφιέρωμα στον Νίκο Εγγονόπουλο με μια συνέντευξή του, σχέδια και ένα κείμενο του Κ. Γεωργουσόπουλου).

1983

Μάρτιος

Αναδρομική έκθεση του έργου του με 105 πίνακες στην Εθνική Πινακοθήκη / Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου.

Απρίλιος

«Καβάφης, ο τέλειος», κείμενο στο Αφιέρωμα στον Καβάφη του περ. Η λέξη (τεύχος 23).

Δεκέμβριος

«Τα γαρούφαλα», ποίημα στο περ. Η λέξη (τεύχος 29-30).

Η Juventud Griega de Venezuela και ο Editorial Arcadia εκδίδουν από κοινού στο Καρακάς το Bolivar. Un poema Griego σε μετάφραση Miguel Castillo Didier.

1984

Νοέμβριος

Ατομική έκθεση με ακουαρέλες, σχέδια και τέμπλες στην γκαλερί «Ζουμπουλάκη».

1985

31 Οκτωβρίου

Ο Νίκος Εγγονόπουλος πεθαίνει από ανακοπή της καρδιάς. Κηδεύεται στο Α' Νεκροταφείο της Αθήνας με δημόσια δαπάνη.

Νοέμβριος

Ατομική έκθεση στην «Γκαλερί 3» με τίτλο «Νίκος Εγγονόπουλος ζωγραφική 1975-1985».

1987

Αύγουστος

Ατομική έκθεση χαρακτηριστικών στην Γκαλερί «Αίγινα» στην Αίγινα.

Νοέμβριος

Από τις εκδόσεις «Ύψιλον/βιβλία» κυκλοφορεί ο τόμος Νίκου Εγγονόπουλου Πεζά Κείμενα με δύο έγχρωμους πίνακες. Παρουσιάζεται η έκθεση «Νίκου Εγγονόπουλου ζωγράφος και ποιητής. Ελαιογραφίες, τέμπλες και βιβλία από ιδιωτικές συλλογές» στο Γαλλικό Ινστιτούτο της Αθήνας.

1988

Νοέμβριος

Αφιέρωμα του φιλολογικού περιοδικού «Χάρτης» στον Νίκο Εγγονόπουλο.

1991

Ιούνιος - Σεπτέμβριος

Συμμετοχή στην έκθεση του Centre Georges Pompidou στο Παρίσι με τίτλο «Surrealistes Grecs».

1993

Νοέμβριος

Από τις εκδόσεις «Ίκαρος» κυκλοφορεί ο τόμος «...και σ' αγαπώ παράφορα», «Γράμματα στην Λένα 1959-1967» με δεκαπέντε έγχρωμους πίνακες.

1994

Δεκέμβριος

Συμμετέχει σε έκθεση με τίτλο «Οι δάσκαλοι» στην γκαλερί «Σκουφά» στην Αθήνα. Διήμερο αφιέρωμα στον ποιητή.

1995

Δεκέμβριος

Συμμετέχει σε έκθεση με τίτλο «Σουρεαλισμός». Η ελληνική διάσταση στην Γκαλερί «Titanium» στην Αθήνα.

Ατομική Έκθεση με τίτλο «Δέκα χρόνια από τον Θάνατο του Νίκου Εγγονόπουλου» στην Γκαλερί «Σκουφά» στην Αθήνα.

1996

Φεβρουάριος

Έκδοση εννέα μελετών για τον Νίκο Εγγονόπουλο από το Ίδρυμα Γουλανδρή - Χορν με τίτλο «Νίκος Εγγονόπουλος Ωραίος σαν Έλληνας».

Ο Εμφύλιος Πόλεμος, 1948

Ε. Μ. Πολυτεχνείο.

Νοέμβριος

Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Ύψιλον/βιβλία» ο τόμος «Νίκος Εγγονόπουλος Σχέδια και Χρώματα».

Δεκέμβριος

Ατομική έκθεση με την ευκαιρία της παρουσίασης του βιβλίου «Σχέδια και Χρώματα» με τον ίδιο τίτλο στην Γκαλερί Ζουμπουλάκη στην Αθήνα. Επανέκδοση σε μικρότερο σχήμα του βιβλίου «Ελληνικά Σπίτια» από το

1997

Φεβρουάριος

Μεγάλη αναδρομική έκθεση στα πλαίσια της «Θεσσαλονίκη Πολιτιστική Πρωτεύουσα» στην Δημοτική Πινακοθήκη της Θεσσαλονίκης (Μαΐος).

Αφιέρωμα στο ένθετο της Κυριακάτικης Καθημερινής «Επτά ημέρες» με τίτλο «Νίκος Εγγονόπουλος Ζωγράφος και ποιητής».

Καλοκαίρι

Συμμετέχει στην έκθεση με τίτλο «Έλληνες ζωγράφοι και αρχαίο Ελληνικό

δράμα: σκηνογραφικές εκδοχές» στο Ευρωπαϊκό κέντρο Δελφών στους Δελφούς.

1998

Ιανουάριος

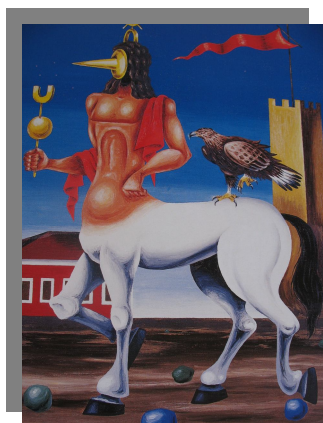
Αφιέρωμα στο φιλολογικό περιοδικό «Διαβάζω»

Μαΐος-Ιούνιος

Συμμετέχει σε έκθεση με τίτλο «Τα πορτραίτα Φαγιούμ και η γενιά του '30 στην αναζήτηση της ελληνικότητας» στο Μουσείο Μπενάκη στην Αθήνα.

1999

Μάρτιος

Ο Κένταυρος με τον αετό του, 1966

Συμμετέχει σε έκθεση με τίτλο «Μεγάλοι ζωγράφοι σε μικρές ζωγραφιές» στην γκαλερί Ζήτα-Μι στη Θεσσαλονίκη.

Ατομική έκθεση με τίτλο «Νίκος Εγγονόπουλος Μυθολογία - Βυζάντιο - Επανάσταση» στην αίθουσα τέχνης «Αστρολύβος - Δεξαμενή» στην Αθήνα.

Ιούνιος

Επανεκδόση σε ένα τόμο από τις εκδόσεις «Ίκαρος» οι

τόμοι «Ποιήματα Α» και «Ποιήματα Β».

1999

Κυκλοφορεί το βιβλίο: οι άγγελοι στον παράδεισο μιλούν ελληνικά...

Συνεντεύξεις, σχόλια και γνώμες, Γιώργος Κεντρωτής (επιμ.), Ύψιλον/βιβλία.

2001

Τυπώνεται το λεύκωμα: Νίκος Εγγονόπουλος ο βυζαντινός. Σαράντα μία αυγοτέμπερες / Επτά σχέδια / Είκοσι ποιήματα / και μία σινική μελάνη σε χαρτί.

2004

Αφιέρωμα του περιοδικού *η λέξη*, τεύχος 179.

2005

Κυκλοφορεί η έκδοση "Το μέτρον: ο άνθρωπος. Πέντε Ποιήματα και Δέκα Πίνακες" Ύψιλον/βιβλία [περιλαμβάνει τρία άγνωστα ποιήματα και πίνακες από ιδιωτικές συλλογές]. Ελευθεροτυπία / Βιβλιοθήκη, 12 Αυγούστου 2005, «Νίκος Εγγονόπουλος, Ελληνοκεντρικός και οικουμενικός»

2007

Ανακήρυξη του 2007 ως

"Έτος Εγγονόπουλου" με αφορμή τη συμπλήρωση εκατό χρόνων από τη γέννησή του, από το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου με την υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού.

Ιανουάριος

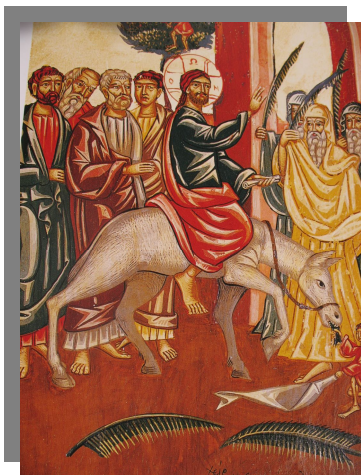
Τυπώνεται το ανθολόγιο ζωγραφικών και ποιητικών έργων του, καθώς και κριτικών, "Ο ποιητής Νίκος Εγγονόπουλος, Ημερολόγιο 2007", και το λεύκωμα "Νίκος Εγγονόπουλος, Μυθολογία" από τις εκδόσεις «Ύψιλον/βιβλία».

Φεβρουάριος

Έκδοση του λευκώματος «Νίκος Εγγονόπουλος-εκατό χρόνια από τη γέννησή του: η αγάπη είναι ο μόνος τρόπος...» από το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου σε φιλολογική επιμέλεια Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου.

Φεβρουάριος - Απρίλιος

Έκθεση «Εγγονόπουλος 2007: ...ωραίος σαν Έλληνας» στο Διεθνές Αερολιμένα Αθηνών.

Η Βαϊοφόρος, 1952

Μάρτιος

Παράσταση-αφιέρωμα στον Εγγονόπουλο στο Μέγαρο Μουσικής, σε σκηνοθεσία του Γιάννη Κακλέα και επιλογή κειμένων από τον Νάσο Βαγενά, σε συμπαραγωγή του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου και του Μεγαρου Μουσικής Αθηνών.

Μάρτιος - Απρίλιος

Οι στίχοι του Εγγονόπουλου ταξιδεύουν καθημερινά με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς. Έκδοση καταλόγου

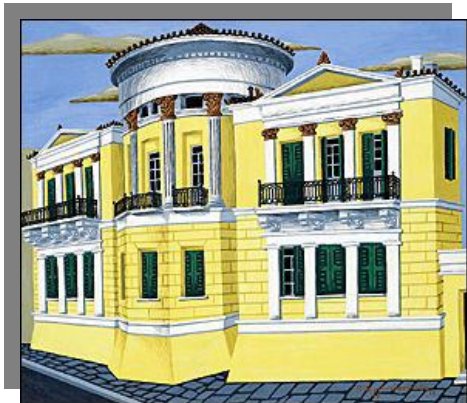
με το σύνολο των έργων από το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου και την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Αθηνών.

Μάιος - Ιούνιος

Θεματική-ερευνητική έκθεση με τίτλο: «Τόπος: Εγγονόπουλος» στη Θεσσαλονίκη, με επιμελητή τον Ντένη Ζαχαρόπουλο σε συνδιοργάνωση Εθνικού Κέντρου Βιβλίου και Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης.

Οκτώβριος

Αφιέρωμα του περιοδικού *Νέα Εστία*, τεύχος 1804.

Νοέμβριος

Διήμερο επιστημονικό συνέδριο: «Εγγονόπουλος 2007: Ο ζωγράφος και ο ποιητής» με τη συμμετοχή 35 μελετητών του έργου του από την Ελλάδα και το εξωτερικό στο Μουσείο Μπενάκη, σε συνδιοργάνωση Εθνικού Κέντρου Βιβλίου και Μουσείου Μπενάκη. Κυκλοφορεί η έκδοση "Ωραίος σαν Έλληνας, Ποιήματα/The beauty of a Greek, Poems" από τις εκδόσεις "Υψιλον/βιβλία" Ανθολόγηση και

μετάφραση του Ντέιβιντ Κόνολι.

Επίσης, κυκλοφορεί η έκδοση "Νίκος Εγγονόπουλος, Το σχέδιον ή το χρώμα: Σκηνικά και κοστούμια για το θέατρο" σε επιμέλεια Μαρίας Γυπαράκη από τις εκδόσεις "Ίκαρος".

Νοέμβριος – Ιανουάριος

Αναδρομική έκθεση "Νίκος Εγγονόπουλος: Είμαι ζωγράφος και ποιητής" που οργανώνει το Μουσείο Μπενάκη με 250 περίπου αντιπροσωπευτικά έργα από τις πέντε δεκαετίες της εικαστικής του παραγωγής. Την έκθεση επιμελήθηκαν, ως προς το εικαστικό σκέλος, η Κατερίνα Περπινιώτη-Αγκαζίρ και ως προς το ποιητικό, ο Θανάσης Χατζόπουλος. Το σχεδιασμό της ανέλαβε η Λίλη Πεζανού.

ΤΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Θησεύς και Μινώταυρος, 1960

Λίγες περιπτώσεις καλλιτεχνών (Ουίλιαμ Μπλέηκ) έχουν κορυφωμένη απόδοση σε δύο διαφορετικές τέχνες: ποίηση και ζωγραφική.

Ο Νίκος Εγγονόπουλος έχοντας γαλλική παιδεία έμαθε να εκτιμά και αξιολογεί την ελληνική γραμματεία από μια διευρυμένη οπτική γωνία και αντιπαραβάλλει το πνεύμα του ορθολογισμού με τον ανατολίτικο ανορθολογισμό.

Όταν επιστρέφει στην Ελλάδα ζει σε απόλυτη ένδεια. Παρ' όλα αυτά σπουδάζει στην Σχολή Καλών Τεχνών και συνδέεται με πνευματικούς ανθρώπους (

Παρθένης, Κόντογλου, Πικιώνης, Μελαχρινός. Η συλλογή του «Μην ομιλείτε στον οδηγό» προκάλεσε μεγάλη αναταραχή. Περιοδικά και εφημερίδες δημοσίευαν με δηκτικότητα και χλευασμό ολόκληρα ποιητικά αποσπάσματα. Εναντίον του στράφηκαν οι αδαείς, οι ημιμαθείς αλλά και οι κριτικοί. Οι απόψεις του όμως, ως δημιουργού, ποτέ δεν επηρέαστηκαν ή αλλοιώθηκαν από την κοινή γνώμη.

Ο ίδιος, δεκαετίες αργότερα, θα γράψει ότι το σκάνδαλο που ξέσπασε υπερέβαινε όχι μόνο κάθε τι ανάλογο που είχε φανερωθεί στα ελληνικά γράμματα αλλά και τις προβλέψεις της πιο τολμηρής φαντασίας.

Παρά τις λοιδορίες, τον επόμενο χρόνο εξέδωσε την ποιητική συλλογή «Τα κλειδοκύμβαλα της σιωπής»

Για τον Εγγονόπουλο, η υπερρεαλιστική γλώσσα ήταν η μητρική του.

Νησιώτικο σπίτι, 1948

Τη μετέτρεψε σιγά- σιγά σε καθαρό προσωπικό βίωμα « που ομιλούσε ως το τέλος της ζωής του»

Έλεγε: « στον υπερρεαλισμό δεν προσεχώρησα ποτέ . Τον υπερρεαλισμό τον είχα μέσα μου, όπως είχα το πάθος της ζωγραφικής από τότε που γεννήθηκα.

Για τους πρωτεργάτες του υπερρεαλισμού στην Γαλλία ένα από τα σκαλοπάτια προς την επιθυμία τους για τη δημιουργία μιας άλλης πραγματικότητας και υπερπραγματικότητας ήταν ο εξορκισμός της φρίκης

του Α Παγκοσμίου πολέμου.

Για τον Εγγονόπουλο η δημιουργία ενός κόσμου υπερπραγματικού ήταν μια έντονη ανάγκη. Ήταν η διέξοδος ενός υπερευαίσθητου ανθρώπου από μια

ευτελή πραγματικότητα, στην οποία έπρεπε να επιβιώσει. Μετά τη χλεύη και το διασυρμό η αναγνώριση και η καταξίωση ήρθαν σταδιακά. Με αμηχανία και επιφυλακτικότητα υποδέχτηκαν και τη ζωγραφική του, γιατί στην Ελλάδα δεν υπήρχε το κατάλληλο γνωστικό υπόβαθρο.

Ακόμη και μετά την ευρύτερη αποδοχή του με τα κρατικά βραβεία το φιλότεχνο κοινό μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 80 εξακολουθούσε να τον αγνοεί ή να μην αποδέχεται το έργο του θεωρώντας το απροσπέλαστο.

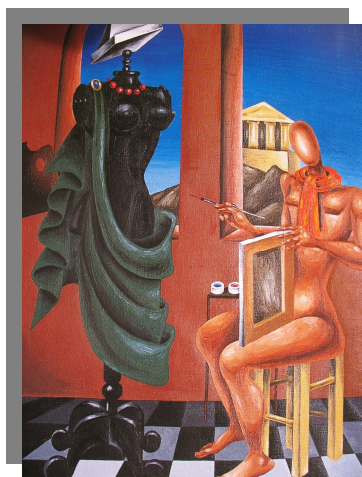
Ο Παντελής Πρεβελάκης ήταν ο πρώτος που έκανε θετικά σχόλια για την υπερρεαλιστική ζωγραφική του Εγγονόπουλου. Το 1939 η πρώτη έκθεση του στο σπίτι του Κάλας σημείωσε τρομερή αποτυχία. Μια γυναίκα τρύπησε με την ομπρέλα έναν πίνακά του. Η κατακραυγή ήταν απίστευτη. Για την έκθεση αυτή δεν υπάρχει καμιά κριτική από εφημερίδες και τεχνοκριτικούς. Η σιωπή των πάντων δείχνει την μοναξιά του Εγγονόπουλου στο καλλιτεχνικό στερέωμα της προπολεμικής Ελλάδας.

Το 1945 στο περιοδικό «Τετράδιο» ο Ανδρέας Εμπειρίκος και ο Αλέξανδρος Ξύδης ανέλαβαν την υπεράσπιση και την ανάδειξη των αρετών του εικαστικού και ποητικού λόγου με άκρως εγκωμιαστικό ύφος. Η σύνθεση του Μπολιβάρ, υπερχρονικό και υπερφυλετικό πρότυπο αγωνιζόμενου ανθρώπου απενοχοποίησε τον Εγγονόπουλο. Το έργο κυκλοφόρησε σε χειρόγραφο στη διάρκεια του ποέμου. Τυπώθηκε το 1944.

Το 1954 ο Εγγονόπουλος εκπροσωπεί την Ελλάδα στην 27η Μπιενάλε στη Βενετία.

Μετά την Μπιενάλε αντιμετωπίζεται με περισσότερο σεβασμό. Ως εκπρόσωπος του κινήματος τοποθετείται στο καλλιτεχνικό γίγνεσθαι.

Το 1966 τιμήθηκε με το Χρυσούν Σταυρό του Γεωργίου Α.

Ο ζωγράφος και το μοντέλο του, 1965

Το 1967 γίνεται εκτενής παρουσίαση της ζωγραφικής του στο περιοδικό «Ταχυδρόμος». Την ίδια χρονιά εκλέγεται στην έδρα του ελεύθερου σχεδίου στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, που δικαιώνει την 22χρονη εκπαιδευτική του προσφορά στη Σχολή, ως βοηθού και επιμελητή.

Το 1973 αποχωρεί από το Ε.Μ. Π. .. Αρρωσταίνει όμως και μένει στο σπίτι μη πραγματοποιώντας καμία έξοδο. Συνεχίζει να δουλεύει καθημερινά με σταθερό πρόγραμμα. Στο ατελιέ του στην οδό Αναγνωστοπούλου δεχόταν λίγους φίλους.

Στα μέσα της δεκαετίας του 70 αποκτά κορυφαία θέση ανάμεσα στους καλλιτέχνες της γενιάς του .

Η γ ατομική του έκθεση γίνεται στη Σχολή Μωραΐτη στα πλαίσια μιας γενικότερης εκδήλωσης γύρω από τον υπερρεαλισμό. Με άρθρο εκτενές γίνεται η παρουσίαση εφ' όλης της ύλης του Εγγονόπουλου.

Στα τέλη της δεκαετίας 70 και αρχές του 80 ξεκινά βαθιά μελέτη του εικαστικού Εγγονόπουλου με πανεπιστημιακές εργασίες. Τότε μόνο η ζωγραφική του Εγγονόπουλου προσεγγίζει ένα μεγάλο μέρος του φιλότεχνου κοινού.

Όταν το 1983 γίνεται μεγάλη αναδρομική έκθεση στην Εθνική Πινακοθήκη, αυτός πια απέχει. Τα σχόλια πλέον είναι εγκωμιαστικά.

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Στη ζωγραφική του Εγγονόπουλου δημιουργείται ένα σύμπαν στο οποίο ενσωματώνονται η μνήμη, η γνώση, η ευφυΐα, η ευρηματικότητα, η διαίσθηση.

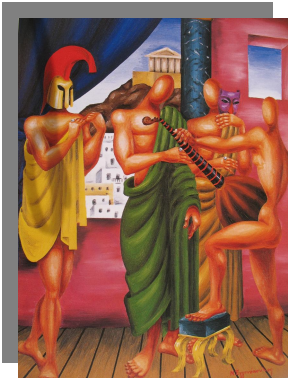
Κάθε πίνακας έχει ξεχωριστή δύναμη που καλεί το θεατή να εισχωρήσει στο κλειστό σύμπαν του και να αποκαλύψει τους κώδικές του.

ΤΑ ΧΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ

Τα χρώματά του είναι καθαρά και το σχέδιο σφιχτό και νευρώδες. Χρησιμοποιεί λάδια και αυγοτέμπερες χωρίς βερνίκια, γιατί παγιδεύουν τα χρώματα, τα κιτρινίζουν, αλλοιώνουν τη δύναμη και χητη χρωματική τους ένταση προσδίδοντας ψεύτικη διάσταση.

Στον αυθαίρετα πλασμένο σκηνικό χώρο υπάρχει ποιητική ατμόσφαιρα και διάχυτος ερωτισμός.

ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΣΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ

Σύνθεσις, 1955-1960

Οι φιγούρες δεν έχουν χαρακτηριστικά προσώπου. Υπάρχουν ανδρικές φιγούρες και γυναικείες. Οι ανδρικές είναι σαφώς διακριτές από τις γυναικείες. Έχουν ρωμαλέα, αθλητική κορμοστασιά. Οι γυναικείες μορφές είναι αισθησιακές, με τονισμένα στήθη και πλούσιους γλουτούς.

Οι φιγούρες λειτουργούν ως συντακτικές μονάδες στην οργάνωση των συνθέσεων είτε ως πολυπρόσωπες ή ζευγάρια ή πορτρέτα. Παίρνει μέρος ως συντακτική μονάδα και ο Εγγονόπουλος με δηλωτικό χαρακτηριστικό το ασημένιο δακτυλίδι στο δείκτη του δεξιού χεριού του.

ΤΟ ΑΝΔΡΕΙΚΕΛΟ

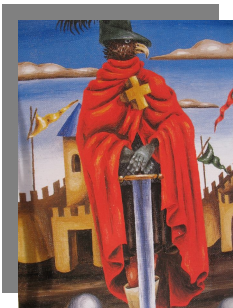
Το ανδρείκελο , χωρίς χαρακτηριστικά προσώπου που το εξατομικεύουν ή εκφράζουν συναισθήματα, εμφανίζεται από τα πρώτα ως τα τελευταία έργα του. Η ταυτότητα του δηλώνεται από εμβληματικά στοιχεία περιβολής ή του περιβάλλοντα χώρου ,ενώ το θυμικό του δηλώνεται από την κίνηση ή ακινησία του σώματός του.

ΤΟ ΣΚΗΝΙΚΟ

Το σκηνικό στο οποίο επιτελείται η δράση είναι θεατρικό.

Ο σκηνικός χώρος είναι μετωπικός, άλλοτε κλειστός με περιορισμένη χωρητικότητα, άλλοτε ανοιχτός, υπαίθριος. Η οριοθέτηση του χώρου γίνεται με διαφόρων ειδών δάπεδα, τοίχους, κτίρια, κιγκλιδώματα. Η διόγκωσή του επιτυγχάνεται με προοπτικές τεχνικές και ψευδαισθησιακά τεχνάσματα. Ο συνδυασμός της γραμμικής προοπτικής της ανεστραμμένης προοπτικής του βυζαντινού ζωγραφικού συστήματος, τη κάθετης σύνθεσης της λαϊκής παράδοσης και η παραποίηση στην προοπτική σχεδίαση των προσώπων διαταράσσουν συνεχώς τις οπτικές βεβαιότητες του θεατή.

ΑΓΑΠΗΜΕΝΑ ΜΟΤΙΒΑ

Ο τελευταίος βυζαντινός
αυτοκράτορας, 1966

Ένα αγαπημένο μοτίβο στη ζωγραφική του είναι το ανοιχτό παράθυρο στη μέση ή σε κάποιο άκρο που προσφέρει έξοδο στον ορίζοντα και διαχωρίζει ή ενώνει τον εσωτερικό από τον εξωτερικό κόσμο.

Ο πίνακας μέσα στον πίνακα, ο καθρέπτης με την αντανάκλαση μέρους του εικονιζόμενου θέματος, σύμβολα και ετερόκλητα αντικείμενα συμβάλλουν στη συγκρότηση και τη

λειτουργία της υπερπραγματικότητας του Εγγονόπουλου.

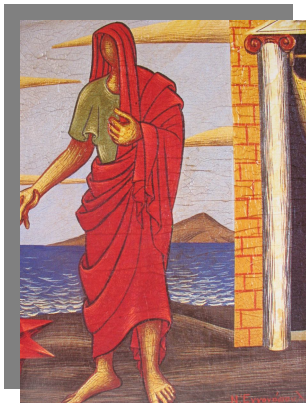
ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΉΜΠΝΕΥΣΗΣ

Η ζωγραφική του Εγγονόπουλου έχει ανθρωποκεντρικό και ελληνοκεντρικό χαρακτήρα.

Τρεις είναι οι πηγές έμπνευσής του : η ελληνική μυθολογία, η επανάσταση του '21 και το Βυζάντιο. Παράλληλα εμπνέεται από ιστορικά πρόσωπα, προσωπικότητες των γραμμάτων και των τεχνών, Έλληνες και αλλοδαποί, συγγενικά του πρόσωπα.

Η επικαιρότητα τον αφήνει αδιάφορο και σπάνια αποτυπώνει βιωμένα γεγονότα ή καταστάσεις από τη σύγχρονη κοινωνία π.χ εμφύλιος πόλεμος.

ΟΙ ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥ

Ο φιλόσοφος

Στο έργο του Εγγονόπουλου φαίνεται η βαθιά επίδραση του Φώτη Κόντογλου και του Κωνσταντίνου Παρθένου. Το αποτέλεσμα βέβαια δεν είναι ίδιο με των αγιογραφιών. Στη βυζαντινή παράδοση στόχος είναι η αποσωματοποίηση ενώ οι μορφές του Εγγονόπουλου είναι σαρκώδεις, τείνουν να ξεφύγουν από τα περιγράμματα. Επίσης δανείζεται στοιχεία και από άλλους καλλιτέχνες. Τα παραθέτει αυτούσια ή τα μεταπλάθει. Προφανείς είναι οι σχέσεις του με έργα άλλων καλλιτεχνών. De Chirico, Max Ernst, Magritte, Masson, Picasso.

Τα έργα της μεταφυσικής περιόδου του De Chirico σαγήνευσαν τόσο πολύ τους ιδρυτές κινήματος στο Παρίσι, ώστε ο Andre Breton τον όρισε ως ζωγράφο αναφοράς για την εικαστική έκφραση του κινήματος. Ο De Chirico παρουσίαζε την εικόνα μιας υπερπραγματικότητας.

Τα 1128 έργα του χωρίζονται σε 6 ομάδες.

Α ΟΜΑΔΑ: 1930-1936

Περιλαμβάνει πρωτόλεια έργα, χιουμοριστικά σκίτσα, σχεδιαστικές σημειώσεις, σπουδές στη Σχολή Καλών Τεχνών.

Β ΟΜΑΔΑ: 1933-1940

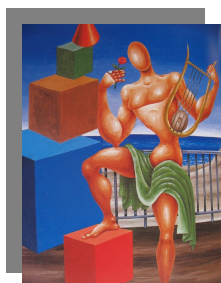
Περιλαμβάνει την καθαρά αγιογραφική εργασία του. Εξαιρούνται τα βυζαντινότροπα έργα με κοσμικό περιεχόμενο. Οι εικόνες του είναι πιο φωτεινές, πιο γλυκές, λιγότερο αυστηρές από του Κόντογλου.

Γ ΟΜΑΔΑ: 1936-1937

Περιλαμβάνει έργα λαογραφικού χαρακτήρα με την προτροπή λαογραφικών συλλόγων για τη διάσωση και αποτύπωση αντικειμένων και οικοδομημάτων λαϊκής και παραδοσιακής τέχνης και με τη μορφή απεικονίσεων σπιτιών.

Δ ΟΜΑΔΑ: 1937- 1965

Σ' αυτήν συγκαταλέγονται μακέτες σκηνικών για 18 θεατρικές παραστάσεις.

Ορφεύς, 1972

Ε ΟΜΑΔΑ: 1937-1984

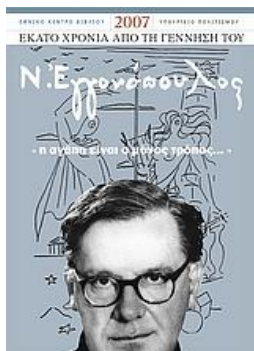
Σ' αυτήν την περίοδο ανήκουν υπερρεαλιστικές συνθέσεις μ' ένα ή περισσότερα πρόσωπα, είτε έχουν βυζαντινότροπη μορφή είτε όχι, νεκρές φύσεις και τοπία.

Σχέδια, ακουαρέλες, τέμπλες, λάδια.

ΣΤ ΟΜΑΔΑ: Αυτή περιλαμβάνει εικονογράφηση βιβλίων, αφίσες, μετάλλια, φυλλάδια.

Η αγάπη είναι ο μόνος τρόπος...

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ

"...Στον υπερρεαλισμό δεν προσεχώρησα ποτέ. Τον υπερρεαλισμό τον είχα μέσα μου, όπως είχα μέσα μου το πάθος της ζωγραφικής, από την εποχή που γεννήθηκα. Αλλά, για να βρω τον δρόμο μου τον αληθινό, τον υπερρεαλιστικό, για να μπορέσω να εκδηλωθώ ελεύθερα και απερίσπαστα, αυτό το χρωστώ σε δύο κορυφαίους, στις δύο μεγαλύτερες μορφές που παρουσίασε ποτέ, ίσαμε τώρα, εξ όσων γνωρίζω, το παγκόσμιο υπερρεαλιστικό κίνημα. Ευτύχησα (το λέγω για τρίτη φορά), ευτύχησα να γνωρίσω τον μεγάλο ποιητή Ανδρέα Εμπειρίκο και τον μεγάλο

ζωγράφο, τον μεγάλο Βολιώτη Γεώργιο ντε Κήρυκο.

Συγκатаτάλέγω ανάμεσα στους προσφιλείς μου δασκάλους και τον μεγάλο Πάουλ Κλέε.

Και τώρα πρέπει ίσως να δώσω μιαν εξήγηση για το ζήτημα των "Σχολών". Ενώ στην δεύτερη παρένθεση δήλωνα πως δεν αναγνώρισα σχολές, τώρα λέω πως σεμνύνομαι να ανήκω στην υπερ-ρεαλιστική σχολή.

Πραγματικά οι σχολές δεν παίζουν κανένα ρόλο στην αξιοποίηση ενός καλλιτεχνήματος. Έχουν όμως μεγάλη σημασία για τον ίδιο τον καλλιτέχνη: μέσα στην συγγενική προς τον εαυτό του Σχολή ο καλλιτέχνης θα εργαστεί πιο άνετα, πιο σταθερά, μπορώ να πω πιο πετυχημένα...

1963 ... Έτσι, η ζωγραφική γίνεται με το χρώμα. Το σχέδιο είναι το σχήμα που παίρνει η χρωματι-

κή κηλίδα για να συμβάλει, συνθετικά με τις άλλες κηλίδες, στην νόμιμη αξιοποίηση της επίπεδης επιφάνειας του πίνακος.

Σε μένα, οι αντιδράσεις, μπρος στα φαινόμενα της ζωής, εκδηλώνονται σε χρωματικά σύνολα. Αυτά τα χρωματικά σύνολα προσπαθώ να εκφράσω στα έργα μου, ερμηνεύοντας τις χρωματικές κηλίδες σύμφωνα, γιατί είμαι Έλλην, με τις μορφές τις οικείες που με περιβάλλουν. Προσθέτω ότι προσπαθώ, σε κάθε πίνακά μου, σ' αυτόν τούτον δηλαδή τον πίνακα, να προσδώσω τη στερεότητα του αντικειμένου.

Το απόφθεγμα του Σολωμού: "πρέπει πρώτα με δύναμη να συλλάβη ο νους, κι έπειτα η καρδιά βαθειά να αισθανθή ό, τι ο νους συνέλαβε", είναι πάντα παρόν στη σκέψη μου...

1963

ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟ

Αδελαΐς, η μεγάλη ιέρεια του
φετιχισμού, 1977

...Ο πραγματικός ποιητής ζη αιώνια. Ο Σικελιανός δεν θα πεθάνει ποτέ: εν όσω θα υπάρχουν άνθρωποι και τα γραφτά λόγια θάχουν κάποιο νόημα, ο στίχος του θα γοητεύη, θα ευμορφαίνει τη ζωή, θα παρηγορή. Ευτυχείς όσοι τον εγνωρίσαμε, δυστυχείς όσοι τον εγνωρίσαμε και τον εχάσαμε απ' ανάμεσό μας, λέω πρόωρα, τον λεβέντη. Σεβασμός και θαυμασμός, και για τον άνθρωπο και για τον ποιητή, να τι πρέπει να περιβάλλη τη μνήμη του...

1966

ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΟΝΥΣΙΟ ΣΟΛΩΜΟ

...Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ είναι, για μένα, ένας από τους μεγαλύτερους ποιητές των αιώνων. Ο ΣΟΛΩΜΟΣ (ο πρώτος), ο BAUDELAIRE και ο HOLDERLIN με συνοδεύουνε, ανελλιπώς, από τα παιδικά μου χρόνια ίσαμε σήμερα. Κατόπιν αγάπησα τον LAUTREAMONT, τον ΚΑΒΑΦΗ, τον ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ, τον ΑΡΟΛΛΙΝΑΙΡΕ. Ο ΣΟΛΩΜΟΣ όμως παραμένει πάντα, φυσικά, ο πρώτος.

'Ο, τι κι αν έγραφε ο ΣΟΛΩΜΟΣ είναι κι ένα αριστούργημα. Απ' τη νεανική του περίοδο μέχρι το κορύφωμα της παραγωγής του, αλλά και τα σατυρικά του, τα πεζά του, οι επιστολές του, είναι, κυριολεκτικά, θαύματα. Ακόμα κι οι ιταλικές δοκιμές του, που βέβαια σκόπευε τελικά να τις μεταπλάση και να τις ολοκληρώσει στα ελληνικά.

Τώρα, αν έγραφε αυτές τις σκληρές παρατηρήσεις, για τους ιδίους του τους στίχους, στα περιθώρια των εκδοθέντων ύμνων του, αυτό δεν πρέπει ποσώς να μας επηρεάζη. Αντίθετα μας πείθει για τη δίψα που είχε, ο μέγας αυτός καλλιτέχνης, για μια περαιτέρω τελειοποίηση των ήδη απόλυτα τέλειων επιτευγμάτων του..."

1975

Νίκος Εγγονόπουλος

ΠΕΡΙ ΣΧΕΔΙΩΝ

Το σχέδιον ή το χρώμα;

το χρώμα

Το γλωσσάριο των ανθέων

«Ναι, εκτελώ συχνά *dessins préparatoires* ή *esquisses* για τα έργα μου. Στην αρχή, φτιάχνω πολύ μικρά σχέδια [έργα], σαν αυτό, (15 X 15 περίπου εκατοστά) για να μπορέσω να συλλάβω την σύνθεση του πίνακα μου στην τελική της μορφή. Το αρχικό αυτό σχέδιο [έργο] προσπαθώ στη συνέχεια να μεταφέρω στη δοσμένη επιφάνεια του πίνακα. Τοποθετώ ένα χαρτί στο τελάρο όπου εκτελώ το σχέδιο μου με τα *repentirs* του. Μετά χρησιμοποιώ ένα ψιλό χαρτί, *papier riz* δηλαδή, για το τελικό σχέδιο. Το σχέδιο αυτό μεταφέρω στον πίνακα με χαρτί *carbon*. Μετά, χωρίζω στις μορφές τους τόνους. Γιατί η ζωγραφική μου γίνεται κατά τρόπο αρκετά περίεργο. Όταν υπάρχει ένταση ή ιδιαιτερότητα, σε κάποια στιγμή της ζωής, σχηματίζονται στο νου μου εικόνες, τις οποίες προσπαθώ να μεταφέρω στο μουσαμά μου. Στην αρχή δημιουργούνται σχήματα και χρώματα ακαθόριστα, που σιγά σιγά παίρνουν μορφή. Έτσι περιέγραψε κάποτε ο Νίκος Εγγονόπουλος τα πρώτα στάδια της ζωγραφικής του και ακριβώς 9 σχέδια

από εκείνα τα ενδιαμέσα, τα σχέδια που προσάρμοζαν την αρχική σύνθεση στην επιλεγμένη επιφάνεια του πίνακα, συγκεντρώνονται σε αυτήν μας την παρουσία στο Διαδίκτυο. Για να γίνει μάλιστα περισσότερο ορατή μια δημιουργική διαδικασία, που ακολουθούσε με σχολαστικότητα και απόλυτη ακρίβεια ο υπερρεαλιστής Εγγονόπουλος, τυπώνονται σε ορισμένες περιπτώσεις αντικρουστά το σχετικό προκαταρκτικό «*esquisse*» και ο τελικός πίνακας.

Τα αρχικά σχέδια [έργα], φτιαγμένα με σινική μελάνη, μολύβια χρωματιστά, ακουαρέλες ή κυροχρώματα, ήταν μικρών διαστάσεων (12 x 10 εκ., 13 x 11 εκ., 15 x 9 εκ., σπανιότερα 17 x 11 εκ., 18 x 15 εκ., 27 x 19 εκ.) και χρησίμευαν στη σύνθεση του θέματος όπως φυσικά και στην επιλογή των

χρωμάτων. Ο ίδιος συνήθιζε να τα ονομάζει bozzeti και είναι φανερό πως μπορούν στην οριστική τους μορφή να θεωρηθούν ως ο πρωταρχικός πίνακας. Ο τελικός πίνακας ήταν κατά κανόνα λάδι σε μουσαμά «βαμβακερό ή λινό», καθώς δίδασκε ο Παρθένης, με διαφορετικές χαρακτηριστικές διαστάσεις στις πέντε δεκαετίες ζωγραφικού έργου: κυρίως 120 x 100 εκ., 125 x 131 εκ., 150 x 110 εκ., τα χρόνια 1938-1948, 91 x 71 εκ., 92 x 73 εκ., 93 x 72 εκ., στη δεκαετία του '50, 55 x 46 εκ., στα χρόνια του '60 και του '70.

Μετά το έγχρωμο προπαρασκευαστικό σχέδιο ο Εγγονόπουλος σχεδίαζε το θέμα με κάρβουνο και μολύβι σε απλό χαρτί του μέτρου ή συχνότερα ριζόχαρτο, που οι διαστάσεις του ήτανε ίδιες με αυτές του τελάρου, κάνοντας συγχρόνως τις «repentirs», τις αναγκαίες μετατροπές, διορθώσεις και συμπληρώσεις, ώστε η σύνθεση να αποκτήσει την επιθυμητή κλίμακα. Με μολύβι έκανε τις αρμονικές χαράξεις, ενώ στα περιγράμματα, για να δημιουργήσει τους τόνους του κιαροσκούρο, μεταχειριζόταν λεπτό κάρβουνο βαφής από ξύλο φλαμουριάς ή ιτιάς. Το σχεδίασμα αυτό ήταν κατά κάποιο τρόπο το οριστικό και χρησιμοποιώντας το ως ανθίβολο μετέφερε τη σύνθεση στο μουσαμά, όπου περνούσε στα χρώματα. [...]

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

BENZINΗ από το *Μην Ομιλείτε εις τον οδηγόν*, Κύκλος 1938)

μέσα στο δάσος
εκεί όπου ανάμεσα απ' τα πυκνά κλαργιά
φτάνει λίγο φως
απ' τον βαρύ ουρανό
κοντά στο χώμα
που το σκεπάζει
παχύ στρώμα
σάπια φύλλα
σε μια κλάρα χαμηλή
κάθεται ένα
π ο υ λ ί
ένα πουλί
πολύ
περίεργο:
σα μαδημένο
σα σκεφτικό

έ ν α π α λ ι ό π ο υ λ ί
τι να σκέπτεται άραγες
αυτό το πουλί
το παλιό
στο σκοτάδι;

αχ! τίποτα
δε σκέπτεται απολύτως τίποτα!
απλούστατα
συνέλαβε δι' αυτήν
ένοχον
πάθος.

"Ενθύμιον της Κωνσταντινουπόλεως"

πάνω εις τη μαρμάρινη την προκυμαία του ανακτόρου
εναποθέσανε σε διαστήματα ως έγγιστα κανονικά
ψηλούς σωρούς τα ξύλα
που εφέραν τα καϊκια από τα μακρινά
παράλια δάση

κι' άλλοι σωροί είναι από ψιλούς
λεπτούς κορμούς σαν κορμί κόρης
κι' άλλοι σωροί από
θεώρατα μεγάλα
δέντρα

και βρέχει συνεχώς και η επίμονη βροχή μουσκεύει
τ' άχαρα τα ξύλα
και γυαλίζουνε τα μάρμαρα του πλακοστρώτου
καθώς το νερό ατέλειωτα τα πλένει και τα ξαναπλένει

κι' ο ουρανός βαρύς μαζύ και μαύρος
- άραγες ποιος ξέρει τι ώρα της ημέρας νάναι; -
καμμιάν ελπίδα δε στέργει για να δώση

(η απέναντι όχθη έχει χαθή
λες δεν υπήρξε)

κι' η θάλασσα είναι μουντή κι' αγριεμένη
σαν οι πυκνές οι στάλες της βροχής που τη βαράνε
νάχουν ξυπνήσει μέσα της μια μάνητα τεράστια
που με τι κόπο τηνέ
συγκρατάει

άλλος κανείς σε τούτο το ερημικό τοπίο δε μοιάζει νάναι
πάρεξ μονάχα εγώ - ο ίδιος -
ορθός ως στέκω με τα κόκκινα μαλλιά μου μουσκεμένα
να κολλούνε απάνω εις το μέτωπό μου

της αγάπης τα βάσανα μ' έχουνε φέρει στο ευγενικό το περι-
γιάλι

κι' όλο ο νους μου είναι σε μιαν υπέροχη
υπερήφανη μαγνόλια
όπου σ' αυτά τα μέρη εδώ
θάλλει κι' ανθίζει

Η ΥΔΡΑ ΤΩΝ ΠΟΥΛΙΩΝ

Μακρυνές συναυλίες, οπάλινες σπίθες, του πρώτου σπιτιού μας μέσ' στη
λαύρα του θέρους,
Στης Γης του Πυρός την αέναη θήρα, στους κάμπους, στα δάση, στα
ουράνια,
Θ' ασπασθώ απαλά της εικόνας τα χείλη, θα χαρίσω ελπίδες σ' αχιβάδες και
κάστρα
Που βουβά παραστέκουν σ' όσ' αγγίζουν οι Μοίρες, κι όταν δύνουν στα πεύκα
των ειδώλων φεγγίτες
Αυλακώνουν μ' αλόγατα ξύλινα χαμοκέδρου θωπείες,
Θεωρίες σεπτές μυστικών δεινοσαύρων, στων νερών τις πλεκτάνες που τα
ζώσανε κύκνοι,
Μαύροι κύκνοι, γαλάζιοι, όλο ιδέα, και πόθο που λες πάει να σβύση κι
αποτόμως γυρεύει
Ν' ανεβή πιο ψηλά, να γκρεμίση, να σπάση, παραθύρια ν' ανοίξη, να φωνάξω,
να κλάψη,
Να ρημάξω, ν' αράξη, να σκιστή, να χαράξω στο χαλκό πιο βαθειά, πιο
βαθειά,
Περιστέρια, λιοντάρια, των μαλλιών της τη νύχτα, του στρατιώτου το όπλο, τ'
αρβανίτικο χώμα,
Κι όπου φτάση, αν φτάση, φαντασία μετάλλου, λόγια που είπα η Πυθία σε
ανύδρους εκτάσεις,
Τροπικούς και πηγάδια θα διαβή, ως να φέξη η αυγή η πλανεύτρα μ' άυλων
Κούρδων κραιπάλη,
Ν' αγοράση κιθάρες που μου πνίγουν τα μάτια, ως να σύρω τα πέπλα που
κρατά η σελήνη,
Στη μορφή μου να δέση τη μορφή των πουλιών.

ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΜΗΤΕΣ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ

οι ταξιδιώτες ήρθαν κι έφυγαν
κεκηρυγμένοι εχθροί της ίδιας λησμονιάς και του ίδιου πάθους
υλοτόμοι πάντα του ίδιου πόθου
και μπροστά τους ν' απλώνονται όσο παίρνει το μάτι κι η καρδιά
τα ίδια μαύρα κουρελιασμένα σύννεφα
να μπλέχουν στα κατάρτια τους
να σκουριάζουνε τις άγκυρές τους
ναν τους σφυράν κρυφά μέσα στ' αυτί με τη μπουρού
την ίδια οδύνη
λες ένα κίτρινο χρυσό
λαμπερό
να βάψη αυτό το μαύρο αισχρό και θλιβερό τοπίο
που το τρυπούν σκληρά
τα νυσταγμένα φώτα των ηλεκτρικών λαμπτήρων
τα νυσταγμένα φώτα μιας αξιοδάκρυτης —ιδανικής— πορνείας
και της ψωριάρικιας γκαμήλας το νυσταλέο «che νιοί?»

λες;

σκέψου πως είν' αδύνατο
πως είναι κι απολύτως περιττό να ξεφωνίσης και να πης
όλη τούτη τη φλόγα
όπου τρώει τα σωθικά σου
και την κρατάς
ε, συ!
τόσο καλά
τόσο σφιχτά
τόσο βαθειά φυλακισμένη
μέσα σου
οι ταξιδιώτες λες εφύγαν ήρθανε
ελύσανε τα μάγια
λύσανε τις πριμάτσες
που τους κρατούσανε δεμένους στο μουράγιο
δεν είχαν
ένας χορός ευγενικά θλιμμένος

όλες τούτες οι εξάρσεις των νοσταλγών
που σβει το κύμα
ως δαγκάνει λυσσαγμένο
των πεύκων των αναμαλλιάρικων το δίχτυ;
των πεύκων που εμεταμφιέστηκαν μόνο γι' απόψε
μόνο
για να γενούν κομμήτες;

ένα πουλί θαλασσινό τανύζει
τα φτερά του
λέει:
«εσύ 'σαι
ο νέος προφήτης
μέσα στην τάφρο των δικών σου λιονταριών»

Μπολιβάρ,
ένα ελληνικό ποίημα

ΦΑΣΜΑ ΘΗΣΕΩΣ ΕΝ ΟΠΛΟΙΣ ΚΑΘΟΡΑΝ, ΠΡΟ
ΑΥΤΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ ΦΕΡΟΜΕΝΟΝ

Le cuer d'un home vaut tout l'or d'un païs

Για τους μεγάλους, για τους ελεύθερους,
για τους γενναίους, τους δυνατούς,
Αρμόζουν τα λόγια τα μεγάλα, τα ελεύθερα,
τα γενναία, τα δυνατά,
Γι' αυτούς η απόλυτη υποταγή κάθε στοιχείου, η σιγή,
γι' αυτούς τα δάκρυα, γι' αυτούς οι φάροι,
κι οι κλάδοι ελιάς, και τα φανάρια
Όπου χοροπηδούνε με το λίκνισμα των καραβιών και
γράφουνε στους σκοτεινούς ορίζοντες των λιμανιών,
Γι' αυτούς είναι τ' άδεια βαρέλια που σωριαστήκανε στο
πιο στενό, πάλι του λιμανιού, σοκάκι,
Γι' αυτούς οι κουλούρες τ' άσπρα σκοινιά, κι οι αλυσίδες,
οι άγκυρες, τ' άλλα μανόμετρα,
Μέσα στην εκνευριστικιάν οσμή του πετρελαίου,
Για ν' αρματώσουνε καράβι, ν' ανοιχτούν, να φύγουνε,
Όμοιοι με τραμ που ξεκινάει, άδειο κι ολόφωτο μέσ' στη
νυχτερινή γαλήνη των μπαχτσέδων,
Μ' ένα σκοπό του ταξιδιού: *προς τ' άστρα.*

Γι' αυτούς θα πω τα λόγια τα ωραία, που μου τα υπαγόρευσε
η Έμπνευσις,
Καθώς εφώλιασε μέσα στα βάθια του μυαλού μου όλο
συγκίνηση
Για τις μορφές, τις αυστηρές και τις υπέροχες, του
Οδυσσέα Ανδρούτσου και του Σίμωνος Μπολιβάρ.

Όμως για τώρα θα ψάλω μοναχά τον Σίμωνα, αφήνοντας
τον άλλο για κατάλληλο καιρό,

Αφήνοντάς τον για ναν τ' αφιερώσω, σαν έρθ' η ώρα,
ίσως το πιο ωραίο τραγούδι που έψαλα ποτέ,
Ίσως τ' ωραιότερο τραγούδι που ποτέ εψάλανε σ' όλο τον κόσμο.
Κι αυτά όχι για τα ότι κι οι δυο τους υπήρξαν για τις
πατρίδες, και τα έθνη, και τα σύνολα,
κι άλλα παρόμοια, που δεν εμπνέουν,
Παρά γιατί σταθήκανε μέσ' στους αιώνες, κι οι δυο τους,
μονάχοι πάντα, κι ελεύθεροι, μεγάλοι,
γενναίοι και δυνατοί.

Και τώρα ν' απελπίζουμαι που ίσαμε σήμερα
δεν με κατάλαβε, δεν θέλησε, δε μπόρεσε να καταλάβη
τι λέω, κανείς;
Βέβαια την ίδια τύχη νάχουνε κι αυτά που λέω τώρα
για τον Μπολιβάρ, που θα πω αύριο για τον Ανδρούτσο;
Δεν είναι κι εύκολο, άλλωστε, να γίνουν τόσο γρήγορα
αντιληπτές μορφές της σημασίας τ' Ανδρούτσου και του Μπολιβάρ,
Παρόμοια σύμβολα.
Αλλ' ας περνούμε γρήγορα: προς Θεού, όχι συγκινήσεις,
κι υπερβολές, κι απελπισίες.
Αδιάφορο, η φωνή μου είτανε προωρισμένη μόνο για τους αιώνες.
(Στο μέλλον, το κοντινό, το μακρινό, σε χρόνια, λίγα,
πολλά, ίσως από μεθαύριο, κι αντιμεθαύριο,
Ίσαμε την ώρα που θε ν' αρχινίση η Γης να κυλάη
άδεια, κι άχρηστη, και νεκρή, στο στερέωμα,
Νέοι θα ξυπνάνε, με μαθηματικήν ακρίβεια, τις άγριες
νύχτες, πάνω στην κλίνη τους,
Να βρέχουνε με δάκρυα το προσκέφαλό τους,
αναλογιζόμενοι ποιος είμουν, σκεφτόμενοι
Πως υπήρξα κάποτες, τι λόγια είπα, τι ύμνους έψαλα.
Και τα θεόρατα κύματα, όπου ξεσπούνε κάθε βράδυ στα
εφτά της Ύδρας ακρογιαλία,
Κι οι άγριοι βράχοι, και το ψηλό βουνό που κατεβάζει τα δρολάπια,
Αένασα, ακούραστα, θε να βροντοφωνούνε τ' όνομά μου.)

Ας επανέλθουμε όμως στον Σίμωνα Μπολιβάρ.

Μπολιβάρ! Όνομα από μέταλλο και ξύλο, είσουνα
ένα λουλούδι μέσ' στους μπαχτσέδες της Νότιας Αμερικής.
Είχες όλη την ευγένεια των λουλουδιών μέσ' στην καρδιά σου,
μέσ' στα μαλλιά σου, μέσα στο βλέμμα σου.

Η χέρα σου είτανε μεγάλη σαν την καρδιά σου,
και σκορπούσε το καλό και το κακό.
Ροβόλαγες τα βουνά κι ετρέμαν τ' άστρα, κατέβαινες
στους κάμπους, με τα χρυσά, τις επωμίδες,
όλα τα διακριτικά του βαθμού σου,
Με το ντουφέκι στον ώμο αναρτημένο, με τα στήθια
ξέσκεπα, με τις λαβωματιές γιομάτο το κορμί σου,
Κι εκαθόσουν ολόγυμνος σε πέτρα χαμηλή, στ' ακροθαλάσσι,
Κι έρχονταν και σ' έβαφαν με τις συνήθειες των πολεμιστών Ινδιάνων,
Μ' ασβέστη, μισόνε άσπρο, μισό γαλάζιο, για να φαντάζης
σα ρημοκκλήσι σε περιγιάλι της Αττικής,
Σαν εκκλησιά στις γειτονιές των Ταταούλων,
ωσάν ανάχτορο σε πόλη της Μακεδονίας ερημική.

Μπολιβάρ! Είσουνα πραγματικότητα, και είσαι,
και τώρα, δεν είσαι όνειρο.
Όταν οι άγριοι κυνηγοί καρφώνουνε τους άγριους αετούς,
και τ' άλλα άγρια πουλιά και ζώα,
Πάν' απ' τις ξύλινες τις πόρτες στ' άγρια δάση,
Ξαναζής, και φωνάζεις, και δέρνεσαι,
Κι είσαι ο ίδιος εσύ το σφυρί, το καρφί, κι ο αητός.

Αν στα νησιά των κοραλλιών φυσούνε ανέμοι,
κι αναποδογυρίζουνε τα έρημα καΐκια,
Κι οι παπαγάλοι οργιάζουνε με τις φωνές σαν πέφτει
η μέρα, κι οι κήποι ειρηνεύουνε πνιγμένοι σ' υγρασία,
Και στα ψηλά δεντρά κουρνιάζουν τα κοράκια,
Σκεφτήτε, κοντά στο κύμα, του καφφενείου τα σιδερένια τα τραπέζια,
Μέσ' στη μαυρίλα πώς τα τρώει τ' αγιάζι, και μακρυά
το φως π' ανάβει, σβύνει, ξανανάβει, και γυρνάει πέρα δώθε,
Και ξημερώνει — τι φριχτή αγωνία — ύστερα από μια νύχτα
δίχως ύπνο,
Και το νερό δεν λέει τίποτε από τα μυστικά του.
Έτσ' η ζωή.
Κι έρχετ' ο ήλιος, και της προκυμαίας τα σπίτια, με
τις νησιώτικες καμάρες,
Βαμμένα ροζ, και πράσινα, μ' άσπρα περβάζια
(η Νάξο, η Χίος),
Πώς ζουν! Πώς λάμπουνε σα διάφανες νεράιδες! Αυτός
ο Μπολιβάρ!

Μπολιβάρ! Κράζω τ' όνομά σου ξαπλωμένος
στην κορφή του βουνού Έρε,
Την πιο ψηλή κορφή της νήσου Ύδρας.
Από δω η Θέα εκτείνεται μαγευτική μέχρι των νήσων
του Σαρωνικού, τη Θήβα,
Μέχρι κει κάτω, πέρα απ' τη Μονεβασιά, το τρανό
Μισίρι,
Αλλά και μέχρι του Παναμά, της Γκουατεμάλα, της
Νικαράγκουα, του Οντουράς, της Αϊτής,
του Σαν Ντομίγκο, της Βολιβίας,
της Κολομβίας, του Περού, της Βενεζουέλας,
της Χιλής, της Αργεντινής, της Βραζιλίας,
Ουρουγουάη, Παραγουάη, του Ισημερινού,
Ακόμη και του Μεξικού.
Μ' ένα σκληρό λιθάρι χαράζω τ' όνομά σου πάνω στην
πέτρα, νάρχουνται αργότερα οι άνθρωποι να προσκυνούν.
Τινάζονται σπίθες καθώς χαράζω — έτσι είτανε, λεν, ο
Μπολιβάρ — και παρακολουθώ
Το χέρι μου καθώς γράφει, λαμπρό μέσα στον ήλιο.

Είδες για πρώτη φορά το φως στο Καρακάς. Το φως το δικό σου,
Μπολιβάρ, γιατί ως νάρθης η Νότια Αμερική
ολόκληρη είτανε βυθισμένη στα πικρά σκοτάδια.
Τ' όνομά σου τώρα είναι δαυλός αναμμένος, που φωτίζει
την Αμερική, και τη Βόρεια και τη Νότια, και την οικουμένη!
Οι ποταμοί Αμαζόνιος και Ορινόκος πηγάζουν από τα μάτια σου.
Τα ψηλά βουνά έχουν τις ρίζες στο στέρνο σου,
Η οροσειρά των Άνδεων είναι η ραχοκοκκαλιά σου.
Στην κορφή της κεφαλής σου, παλληκαρά, τρέχουν
τ' ανήμερα άτια και τ' άγρια βόδια,
Ο πλούτος της Αργεντινής.
Πάνω στην κοιλιά σου εκτείνονται οι απέραντες φυτείες του καφφέ
Σαν μιλάς, φοβεροί σεισμοί ρημάζουνε το παν,
Από τις επιβλητικές ερημιές της Παταγονίας
μέχρι τα πολύχρωμα νησιά,
Ηφαίστεια ξεπετιούνται στο Περού και ξερνάνε
στα ουράνια την οργή τους,
Σειούνται τα χώματα παντού και τρίζουν
τα εικονίσματα στην Καστοριά,
Τη σιωπηλή πόλη κοντά στη λίμνη.

Μπολιβάρ, είσαι ωραίος σαν Έλληνας.

Σε πρωτοσυνάντησα, σαν είμουνα παιδί,
σ' ένα ανηφορικό καλντιρίμι του Φαναριού,
Μια καντήλα στο Μουχλιό φώτιζε το ευγενικό πρόσωπό σου.
Μήπως νάσαι, άραγες, μια από τις μύριες μορφές που πήρε,
κι άφησε, διαδοχικά, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος:

Μπογιάκα, Αγιακούτσο. Έννοιες υπέρλαμπρες κι αιώνιες.
Είμουν εκεί.
Είχαμε από πολλού περάσει, ήδη, την παλιά μεθόριο:
πίσω, μακριά, στο Λεσκοβίκι, είχαν ανάψει φωτιές.
Κι ο στρατός ανέβαινε μέσα στη νύχτα προς τη μάχη,
π' ακούγονταν κιόλα οι γνώριμοί της ήχοι.
Πλάι κατέρχουνταν, σκοτεινή Συνοδεία, ατέλειωτα
λεωφορεία με τους πληγωμένους.

Μην ταραχθή κανείς. Κάτω εκεί, νά, η λίμνη.
Από δω θα περάσουν, πέρ' απ' τις καλαμιές.
Υπομονευτήκαν οι δρόμοι: έργο και δόξα του Χορμοβίτη,
του ξακουστού, του άφταστου στα τέτοια.
Στις θέσεις σας όλοι. Η σφυρίχτρα ηχεί!
Ελάτες, ελάτε, ξεζέψτε. Ας στηθούν τα κανόνια,
καθαρίστε με τα μάκτρα τα κοίλα,
τα φυτίλια αναμμένα στα χέρια,
Τα τόπια δεξιά. Βρας!
Βρας, αλβανιστί φωτιά: Μπολιβάρ!

Κάθε κουμπάρας, π' εξεσφενδονιζόταν κι άναφτε,
Είταν κι ένα τριαντάφυλλο για τη δόξα του μεγάλου στρατηγού,
Σκληρός, ατάραχος ως στέκονταν μέσα στον κορνιαχτό
και την αντάρα,
Με το βλέμμ' ατενίζοντας προς τ' αψηλά, το μέτωπο στα νέφη,
Κι είταν η θέα του φριχτή: πηγή του δέους, του δίκιου
δρόμος, λυτρώσεως πύλη.

Όμως, πόσοι και πόσοι δε σ' επιβουλευτήκαν, Μπολιβάρ,
Πόσα «ντολάπια» και δε σου 'στησαν να πέσης, να χαθής,
Ένας προ πάντων, ένας παλιάνθρωπος, ένα σκουλήκι,
ένας Φιλιππουπολίτης.
Αλλά συ τίποτα, ατράνταχτος σαν πύργος στέκουσαν,

όρθιος, στου Ακογκάγκουα μπρος τον τρόμο,
Μια φοβερή ξυλάρα εκράταγες, και την εκράδαινες
πάνω απ' την κεφαλή σου.
Οι φαλακροί κόνδωρες σκιάζονταν, που δεν
τους τρόμαξε της μάχης το κακό και το ντουμάνι,
και σε κοπάδια αγριεμένα πέταγαν,
Κι οι προβατογκαμήλες γκρεμιοτσακίζουντάνε
στις πλαγιές, σέρνοντας, καθώς πέφταν,
σύννεφο το χώμα και λιθάρια.
Κι οι εχθροί σου μέσα στα μαύρα Τάρταρα εχάνοντο, λουφάζαν.
(Σαν θάρθη μάρμαρο, το πιο καλό, από τ' Αλάβανδα,
μ' αγίασμα των Βλαχερνών θα βρέξω την κορφή μου,
Θα βάλω όλη την τέχνη μου αυτή τη στάση σου
να πελεκήσω, να στήσω ενού νέου Κούρου
τ' άγαλμα στης Σικίνου τα βουνά,
Μη λησμονώντας, βέβαια, στο βάθρο να χαράξω
το περίφημο εκείνο «Χαίρε παροδίτα».)

Κι εδώ πρέπει ιδιαιτέρως να εξαρθή ότι ο Μπολιβάρ
δεν εφοβήθηκε, δε «σκιάχτηκε» που λεν, ποτέ,
Ούτε στων μαχών την ώρα την πιο φονικιά, ούτε στις
προδοσίας, της αναπόφευκτης, τις πικρές μαυρίλες.
Λένε πως γνώριζε από πριν, με μιαν ακρίβεια
αφάνταστη, τη μέρα, την ώρα, το δευτερόλεπτο ακόμη:
τη στιγμή,
Της Μάχης της μεγάλης που είτανε γι' αυτόνα μόνο,
Κι όπου θε νάτανε αυτός ο ίδιος στρατός κι εχθρός,
ηττημένος και νικητής μαζί, ήρωας τροπαιούχος
κι εξιλαστήριο θύμα.
(Και ως του Κύριλλου Λουκάρεως το πνεύμα το υπέροχο
μέσα του στέκονταν,
Πώς τις ξεγέλαγε, γαλήνιος, των Ιησουιτώνε και του
ελεεινού Φιλιππουπολίτη τις απαίσιες πλεχτάνες!)

Κι αν χάθηκε, αν ποτές χάνετ' ένας Μπολιβάρ! που
σαν τον Απολλώνιο στα ουράνια ανελήφθη,
Λαμπρός σαν ήλιος έδυσε, μέσα σε δόξα αφάνταστη,
πίσω από βουνά ευγενικά της Αττικής και του Μορέως.

επίκλησις

Μπολιβάρ! Είσαι του Ρήγα Φερραίου παιδί,
Του Αντωνίου Οικονόμου — που τόσο άδικα τον σφάξαν —
και του Πασβαντζόγλου αδελφός,
Τ' όνειρο του μεγάλου Μαξιμιλιανού ντε Ρομπεςπιέρ
ξαναζεί στο μέτωπό σου.
Είσαι ο ελευθερωτής της Νότιας Αμερικής.
Δεν ξέρω ποια συγγένεια σε συνέδεε, αν είτανε απόγονός σου
ο άλλος μεγάλος Αμερικανός, από το Μοντεβίντεο αυτός,
Ένα μονάχα είναι γνωστό, πως είμαι ο γυιος σου.

ΧΟΡΟΣ

στροφή

(entrée des guitares)

Αν η νύχτα, αργή να περάση,
Παρηγόρια μάς στέλνει τις παλιές τις σελήνες,
Αν στου κάμπου τα πλάτη φαντασμάτων σκοτάδια
Λυσικόμους παρθένες μ' αλυσίδες φορτώνουν,
Έρθ' η ώρα της νίκης, ήρθε ώρα θριάμβου.
Εις τα σκέλεθρα τ' άδεια στρατηγών πολεμάρχων
Τρικαντά θα φορέσουν που ποτίστηκαν μ' αίμα,
Και το κόκκινο χρώμα πούχαν πριν τη θυσία
Θα σκεπάση μ' αχτίδες της σημαίας το θάμπος.

αντιστροφή

(the love of liberty brought us here)

Τ' άροτρα στων φοινικιών τις ρίζες

κι ο ήλιος
που λαμπρός ανατέλλει
σε τρόπαι' ανάμεσα
και πουλιά
και κοντάρια
θ' αναγγείλη ως εκεί που κυλάει το δάκρυ
και το παίρνει ο αέρας της
θαλάσσης
τα βάθη
τον φριχτότατον όρκο
το φρικτότερο σκότος
το φριχτό παραμύθι:
Libertad

επωδός

(χορός ελευθεροτεκτόνων)

Φύγετε μακριά μας αρές, μη ζυγώσετε πια, corazón,
Απ' τα λίκνα στ' αστέρια, απ' τις μήτρες στα μάτια,
corazón,
Όπου απόγκρημνοι βράχοι και ηφαίστεια και φώκιες,
corazón,
Όπου πρόσωπο σκούρο, και χείλια πλατειά, κι ολόλευκα δόντια,
corazón,
Ας στηθεί ο φαλλός, και γιορτή ας αρχίση, με θυσίες ανθρώπων, με χορούς,
corazón,
Μέσ' σε σάρκας ξεφάντωμα, στων προγόνων τη δόξα,
corazón,
Για να σπείρουν το σπόρο της καινούργιας γενιάς,
corazón.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Μετά την επικράτησιν της νοτιοαμερικανικής επαναστάσεως στήθηκε στ'
Ανάπλι και τη Μονεμβασιά, επί ερημικού λόφου δεσπόζοντος της πόλεως,
χάλκινος ανδριάς του Μπολιβάρ. Όμως, καθώς τις νύχτες ο σφοδρός άνεμος
που φυσούσε ανατάραζε με βία την ρεντιγκότα του ήρωος, ο προκαλούμενος
θόρυβος είτανε τόσο μεγάλος, εκκωφαντικός, που στέκονταν αδύνατο να

κλείση κανείς μάτι, δεν μπορούσε να γενή πλέον λόγος για ύπνο. Έτσι οι κάτοικοι εξήτησαν και, διά καταλλήλων ενεργειών, επέτυχαν την κατεδάφιση του μνημείου.

ΥΜΝΟΣ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟΣ ΣΤΟΝ ΜΠΟΛΙΒΑΡ

(Εδώ ακούγονται μακρινές μουσικές που παίζουν, μ' άφθαστη μελαγχολία, νοσταλγικά λαϊκά τραγούδια και χορούς της Νοτίου Αμερικής, κατά προτίμησιν σε ρυθμό sardane).

*στρατηγέ
τι ζητούσες στη Λάρισα
συ
ένας
Υδραίος;*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κατερίνα Περπινιώτη- Αγκαζίρ, Νίκος Εγγονόπουλος, ο ζωγραφικός του κόσμος, Μουσείο Μπενάκη
Ποιήματα, Νίκος Εγγονόπουλος, Ίκαρος
<http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1997/05/25051997.pdf>, Αφιέρωμα της Καθημερινής
www.snhell.gr, Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού
Αμπατζοπούλου Φραγκίσκη (επιμέλεια), «Η αγάπη είναι ο μόνος τρόπος»
Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 2007 (Λεύκωμα με αφορμή τον εορτασμό των 100 χρόνων από τη γέννηση του Νίκου Εγγονόπουλου)
Φιλολογική, Πανελλήνια ένωση Φιλολόγων, Αφιέρωμα «Νίκος Εγγονόπουλος», Μεταίχμιο